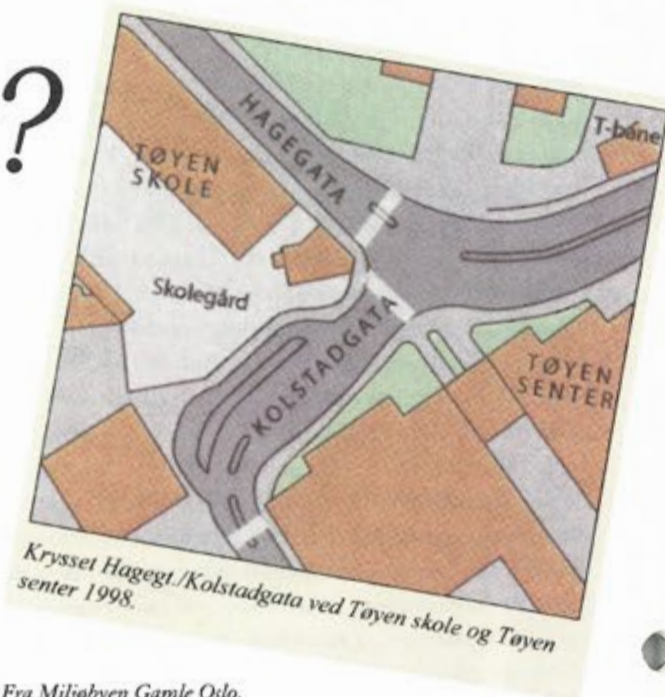

Sunne byer?

Av Inger Marie Lid, LA 21 koordinator
i Gamle Oslo

Naturromantikere og nostalgikere har lenge hatt mest å si når det gjelder bærekraftig utvikling, økologi og arbeidet for et bedre miljø. De av oss som ikke har ønsket å flytte på landet, ja kanskje ikke en gang eier en hage, har følt oss diskvalifisert og beskjemet når snakken har gått om miljøet og de grønne gleder. Men skal vi være ærlige, så er ikke livet på Den Norske Landsbygda særlig bærekraftig. Få europeiske land har færre økologisk drevne gårdsbruk enn oss. Bonden bor i store, energikrevende hus, kjører for å komme hit og dit og er utsatt for det samme materialistiske kjøpepresset som oss andre. Det er med andre ord på høy tid å se på byene, og hvordan de kan bli sunnere og mer bærekraftige.

Hannover 2000
Kampanjen for bærekraftige byer og tettsteder i Europa arrangerte en konferanse i Hannover 9-11 februar 2000. På konferansen deltok 1200 politikere, planleggere og byråkrater og organisasjoner fra Europa primært. Alle nivåer var representert, fra miljøvernminister og EU-kommisær til fotfolket og gressrøtter. Denne konferansen er den tredje i rekken etter Ålborg (1994) og Lisboa (1996).

Fra Miljøbyen Gamle Oslo.

Målet med denne artikkelen er at flere leger og helsearbeidere skal delta i byutviklingen og -planleggingen og se området som relevant også fra et helsefaglig ståsted. Arbeidet med å få mer bærekraftige byer krever engasjement fra flere faggrupper enn ingeniører og arkitekter. Tverrfaglig byplanlegging tror jeg er nødvendig hvis vi skal ha håp om i konkret forstand å dra nytte av den viten vi allerede har innen forskjellige fagområder slik at den kan omsettes til praktisk gjennomførbare løsninger.

Kort bakgrunn

Måten vi bor på er et resultat av noens planlegging. Ligger husene tett eller langt fra hverandre? Bor vi der vi jobber, eller er vi avhengige av transport for å komme dit vi skal? Har vi mulighet for å handle det vi trenger til dagligdagen ved boligen, eller må vi ha bil for å komme til større handelsentra?

Selv bor jeg i Oslo, og her som flere andre steder er det negative helsemessige konsekvenser ved livet vi moderne mennesker lever. Vinterstid er bylufta så dårlig at astma- og lungesyke blir oppfordret til å holde seg inne. Det samme blir små barn og gamle mennesker med generelt nedsatt helsestand. Dette fører til at mange av byens innbyggere i lange perioder av gangen er avskåret fra muligheten for å være ute i friluft. De som har bil kan sette seg i denne og kjøre ut av byen for på den måten å komme til steder med bedre luft. Paradoksalt nok blir luften dårligere for resten av oss jo flere som gjør nettopp dette. For oss syklistene er luf-

ten nesten ikke til å puste inn i hovedstadens vintertrafikk, flere syklistar bruker munnbind med filter. Noen velger å ta bilen, og igjen: Luften blir enda et hakk dårligere for de standhaftige som fortsetter å sykle.

Det ser ut til at vi overser byplanleggingens helsemessige konsekvenser når vi nedprioriterer kollektivtrafikken samtidig som vi fortsetter med å plassere forskjellige funksjoner som bolig, arbeid, innkjøp, langt fra hverandre. Biltrafikken prioriteres fremfor kollektivtrafikken når penger skal fordeles til bygging og vedlikehold.

Det er også allment kjent at daglig bevegelse i form av gange eller sykling gir god helsemessig effekt både ved at man får trim og ved at man ikke bidrar til partikkelforurensingen. Likevel plasseres store handlesenter på områder hvor få bor og parkeringsplassene er mange og gratis. Vi klarer ikke å omsette vår viten til praktiske handlinger når politiske beslutninger skal fattes og økonomisk prioritering skal foretas. Vi lar være å bruke den medisinske viten vi faktisk besitter

Healthy-cities

Healthy cities er et prosjekt under WHO som tar utgangspunkt i at de fleste mennesker bor i byer. Målet er å gjøre livet i byen bedre og sunnere for innbyggerne. De miljømessige fordeler ved å bo i byen er åpenbare: Det er mindre

Lokal Agenda 21
LA-21 stammer fra FN's toppmøte i Rio 1992 om miljø og utvikling. Her oppfordrer FN verdens lokale myndigheter til et samarbeid for å løse de globale miljøproblemer. Dette skal gjøres blant annet ved å utarbeide lokale planer for det 21. århundre.

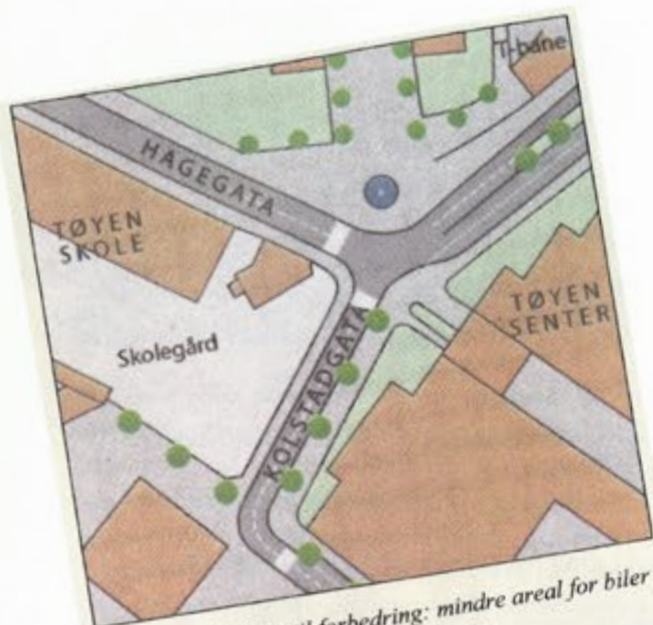
behov for transport, den enkelte opptar mindre areal til bolig, det er lettere å legge til rette for en bærekraftig utvikling og finne kollektive løsninger når folk bor tett. Likevel er det et problem at dagens byer ikke er organisert på en hensiktsmessig måte utfra kravet om bærekraftig utvikling. Healthy cities ønsker å jobbe for bedre helse for byboerne og en mer bærekraftig byutvikling, og prosjektet ser dette som to sider av samme sak.

Dette er de hovedutfordringene Healthy cities har blinket ut:

- Forurensing
- Fattigdom
- Vold
- Sosial utestenging

Foto: Johan-Ditlef Martens. Fra Husbankenbladet 3/98.

Miljøbyens forslag til forbedring: mindre areal for biler og større areal til gående og skolebarn.

Fra Miljøbyen Gamle Oslo.

Et verktøy for å arbeide med problemene i et helhetlig perspektiv, er å jobbe utfra prinsippene i Lokal Agenda 21. Healthy cities tilbyr kunnskap, ressurser og praktiske erfaringer fra hele verden. Forskjellige politikkområder som bolig, transport, oppvarming, arbeid, helse, økonomi og utdanning ses i sammenheng. Målet er å bruke den kunnskap man har ervervet seg slik at man ved hjelp av konkrete grep kan gjøre byene mer bærekraftige enn de er i dag. Viktige tilleggspørsmål man må forholde seg til i denne sammenhengen er den skjeve fordelingen av goder og vondter, krig, konflikter og flyktninger.

Dagens utfordringer

I Oslo skal det bygges 40.000 boliger over en 10-års periode. I dag er det større forståelse for å bygge tett enn det var for 30 år siden, den gang da Groruddalen ble utbygd, selv om få ønsker nye boliger i sitt umiddelbare nærmiljø (not-in-my-backyard-syndromet). Fortetting i bystrøk med flere funksjoner i samme område er en mer bærekraftig måte å bygge på. I dag er våre arbeidsplasser mindre usunne enn tidligere tiders industri-arbeidsplasser, noe som minsker de negative helsemessige konsekvenser ved en tettere boligbygging. Likevel kan det være risiko som er oversett og som man trenger engasjement fra blant andre helsearbeidere for å bli klar over og ta høyde for. Ikke slik å forstå at man kan planlegge seg ut av alle problemer, men jo flere faggrupper

som tar del i byutviklingen på en ansvarlig måte, jo lettere er det å se sammenhenger man ellers har en tendens til å overse.

I byer som har en annen sosial situasjon enn Oslo ser tingene annerledes ut. På konferansen for bærekraftige byer og tettsteder i Hannover møtte jeg en ordfører fra en by i det sørlige Tyrkia som kunne fortelle at hans by hadde fått doblet innbyggertallet som følge av kriger og konflikter. Skal alle nye innbyggere ha bolig fort, kan det bli vanskelig å ivareta miljøhensyn samtidig. Det raskeste og billigste er å sette opp mange boliger utenfor bykjernen.

Hos oss er situasjonen en annen. Vi har overskudd både økonomisk og sosialt, og dermed ingen unnskyldning for ikke å tenke langsiktig. Støy og partikkelforurensning er to negative konsekvenser av transport. Biler i ro og biler i bevegelse opptar likeledes store deler av byenes og tettstedenes areal. Er det slik vi ønsker det skal være? Flere undersøkelser viser at Europas bybefolkning ønsker en mer radikal miljøpolitikk av helsemessige grunner. Det vi trenger i følge Healthy cities, er et politisk lederskap til å ta disse beslutningene og som ønsker å inngå en forpliktelse på miljø og helse.

Healthy cities

Er et prosjekt under WHO med det mål å gjøre byene sunnere å bo i for borgerne, samt å arbeide for en bærekraftig byutvikling. Prosjektet er lokalisert i København.

Det avsluttende spørsmålet til politikere, planleggere og byråkrater som deltok på Hannover 2000 var: Har du råd til å overse helse i ditt arbeid?

- Nei, svarer man, og ser seg omkring etter samarbeidspartnere. Hvem er vel nærmere enn en allmennpraktiker til å se og forstå de helsemessige konsekvensene av forurensning og andre miljøproblemer? Det er dere som har både den nødvendige kunnskapen og de gode argumentene!

Nyttige internett-adresser:

www.who.dk/healthy-cities/
www.agenda21.no
<http://cities21.com/europractice>
www.sustainable-cities.org